

УДК 37.091.3
ББК 74.202.5
Б61

Білецька У. Ф.

Б61 Українська мова. 2 клас. I семестр (за підручником М. Д. Захарійчук) / У. Ф. Білецька, А. М. Іванова, Н. В. Козачук, Н. В. Мохур. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 191, [1] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-2955-3.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки компетентнісно орієнтованих уроків української мови у 2-му класі (I семестр), складені відповідно до вимог оновленої навчальної програми (у редакції 2016 р.), Орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1–4-х класів (Наказ МОН від 19.08.2016 № 1009) за підручником М. Д. Захарійчук (К. : Видавництво «Грамота», 2013).

Зміст конспектів уроків дібраний з метою формування в учнів *предметних компетентностей* (формування мовних знань та вмінь, формування та розвиток навичок мовленнєвої діяльності) та *ключових компетентностей*, зокрема: *комунікативної* (здатність успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, розв'язування життєво важливих завдань); *соціокультурної* (загальнокультурний розвиток учнів, адаптація їх до життя в певному соціальному середовищі, громадянське, патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання); *уміння вчитися* (здатність організовувати свою навчальну діяльність, формування почуття відповідальності за виконане завдання, готовність самостійно працювати з новим, доступним за складністю навчальним матеріалом, мати власну думку з приводу обговорювальних питань, обґрунтовувати її), а також *інформаційної, громадянської, здоров'язбережувальної* компетентностей.

Задля зручності використання всі розробки розміщені на відривних аркушах. Поля для записів дадуть змогу вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.091.3

ББК 74.202.5

ISBN 978-617-00-2955-3

© Білецька У. Ф., Іванова А. М.,
Козачук Н. В., Мохур Н. В., 2016
© ТОВ «Видавничка група «Основа», 2017

ЗМІСТ

Орієнтовне календарно-тематичне планування	5
Звуки і букви	8
Урок 1. Звуки слова. Українська абетка (<i>алфавіт</i>)	8
Урок 2. Українська абетка (<i>алфавіт</i>). Назви літер за абеткою. Уміння користуватися абеткою в роботі з навчальним словником	11
Урок 3. Склад. Перенос частин слів із рядка в рядок по складах. Правила переносу	14
Урок 4. Правила переносу частин слів із буквосполученням <i>йо</i> у середині слова	17
Урок 5. Правила переносу частин слів з літерами <i>й</i> та <i>ь</i> у середині слів	20
Урок 6. Правила переносу слів зі збігом приголосних звуків	23
Урок 7. Голосні звуки і букви, що їх позначають	26
Урок 9. Голосні звуки. Букви, що позначають голосні звуки	29
Урок 10. Голосні звуки. Буква <i>ї</i> на позначення двох звуків [йі]	32
Урок 11. Наголос. Вправляння у правильному вимовлянні слів, у яких припускаються помилок у наголосі. Вимова і написання слів <i>черговий, чернетка</i>	35
Урок 12. Наголос. Відпрацювання правильної вимови слів, у яких припускаються помилок у наголосі. Вимова і написання слів <i>вересень, Батьківщина</i>	38
Урок 13. Приголосні звуки. Спостереження за роботою мовленнєвих органів (<i>язик, губи, зуби</i>) під час вимови приголосних звуків	41
Урок 14. Звуки [дж], [дз], [дз'] — вимова і позначення на письмі. Перенос слів із цими буквосполученнями. Орфоепічні вправляння	44
Урок 16. Удосконалення вимови звуків [дж], [дз], [дз']. Поділ слів на склади для переносу	48
Урок 17. Буква <i>щ</i> , її звукове значення. Звуко-буквений аналіз слів	51
Урок 18. Удосконалення вимови слів зі звуками [шч]. Записування слів з буквою <i>щ</i> під диктування	54
Урок 19. Закріплення вимови звуків [дж], [дз], [дз'], [шч]. Звуко-буквені зіставлення <i>дж, дз, щ</i>	57
Урок 20. Звук [г], буква <i>г</i> . Зіставлення вимовляння звуків [г] — [г]	60
Урок 21. Закріплення вміння звуковимови і написання слів із буквами <i>г</i> і <i>г'</i> . Поділ слів на склади для переносу	63
Урок 22. Закріплення вміння звуковимови твердих і м'яких приголосних, поділу слів на склади для переносу	66
Урок 24. Уявлення про дзвінкі та глухі парні приголосні звуки	69
Урок 25. Практичне засвоєння та вдосконалення нормативної вимови дзвінких приголосних у кінці слова і складу. Правило вимовляння дзвінких звуків в українській мові	72
Урок 26. Порівняння вимови звука [ф] із вимовою буквосполучення <i>хв</i> на початку слова	75
Урок 27. Закріплення вміння звуковимови твердих, м'яких, глухих і дзвінких приголосних, поділу слів на склади	78
Урок 28. Тверді та м'які приголосні звуки. Позначення м'якості приголосних буквами <i>і, я, ю, є</i>	81
Урок 29. Закріплення вміння правильно позначати на письмі м'якість приголосних звуків, звуко-буквених зіставлень	84
Урок 30. Закріплення вміння правильно позначати на письмі м'якість приголосних звуків буквами <i>я, ю, є, і</i> . Звуко-буквені зіставлення у словах з буквами <i>я, ю, є, і</i>	87
Урок 32. Закріплення вміння правильно позначати на письмі м'якість приголосних звуків буквами <i>я, ю, є, і</i> . Звуко-буквені зіставлення у словах з буквами <i>я, ю, є, і</i>	90
Урок 33. Закріплення вміння правильно позначати на письмі м'якість приголосних звуків буквами <i>я, ю, є, і</i> . Звуко-буквені зіставлення у словах з буквами <i>я, ю, є, і</i> . Підсумкова перевірка. Диктант	93
Урок 34. Аналіз перевірної роботи. Робота над помилками. Позначення м'якості приголосних звуків знаком м'якшення. Правило переносу слів із <i>ьо</i>	95
Урок 35. Позначення м'якості приголосних звуків знаком м'якшення. Правило переносу слів із <i>ьо</i> . Утворення нових слів з поданих за питаннями. Вимова та написання слова <i>будь ласка</i>	98

Урок 36.	Позначення м'якості приголосних звуків знаком м'якшення. Правило переносу слів із <i>ьо</i> . Поділ слів з <i>ьо</i> на склади для переносу	102
Урок 37.	Позначення м'якості приголосних звуків знаком м'якшення. Правило переносу слів із <i>ьо</i> . Поділ слів із <i>ьо</i> на склади для переносу	105
Урок 38.	Подовжені м'які приголосні звуки, позначення їх на письмі. Вимова і написання слова <i>до побачення</i>	109
Урок 40.	Подовжені м'які приголосні звуки. Поділ слів із подовженими м'якими приголосними звуками на склади для переносу	113
Урок 41.	Подовжені м'які приголосні звуки. Поділ слів із подовженими м'якими приголосними звуками на склади для переносу. Вимова і написання слова <i>співчуття</i>	117
Урок 42.	Подовжені м'які приголосні звуки. Поділ слів на склади для переносу. Звуко-буквений аналіз слів із подовженими м'якими приголосними	121
Урок 43.	Апостроф. Вимова і написання слів, у яких ставиться апостроф	124
Урок 44.	Апостроф. Удосконалення вимови і написання слів з апострофом перед <i>я, ю, є, ї</i> . Поділ слів з апострофом на склади для переносу. Вимова і написання слова <i>духмянний</i>	127
Урок 45.	Апостроф. Удосконалення вимови і написання слів з апострофом перед <i>я, ю, є, ї</i> . Поділ слів з апострофом на склади для переносу. Опрацювання вимови слів, які пишуться без апострофа. Вимова і написання слова <i>рюкзак</i>	130
Урок 46.	Апостроф. Удосконалення вимови і написання слів з апострофом перед <i>я, ю, є, ї</i> . Поділ слів з апострофом на склади для переносу. Опрацювання вимови слів, які пишуться без апострофа. Вимова і написання слова <i>метро</i> . Перевірка мовних знань і вмінь з теми «Звуки і букви». Склад. Наголос»	133
Слово	136
Урок 48.	Слово. Лексичне значення слова. Вимова і написання слів <i>помилка, предмет</i>	136
Урок 49.	Тематичні групи слів. Розподіл слів на тематичні групи за такими ознаками, як колір, матеріал, форма, почуття та ін. Складання рядів слів за певною змістовою ознакою (<i>видовою або родовою</i>). Слова, протилежні за значенням	140
Урок 50.	Тематичні групи слів. Добір слів для доповнення речення. Слова, близькі за значенням	144
Урок 51.	Слова, які відповідають на питання <i>хто? що? (іменники)</i> . Формування початкових уявлень про частини мови. Вимова і написання слів <i>килим, ведмідь</i>	147
Урок 52.	Іменник. Слова з предметним та абстрактним значенням. Змінювання слів, які відповідають на питання <i>хто? що?</i> , за числами (<i>один — багато</i>)	151
Урок 53.	Змінювання слів, які відповідають на питання <i>хто? що?</i> , за числами (<i>один — багато</i>).	154
Урок 54.	Змінювання іменників за числами (<i>один — багато</i>). Групування іменників за видовим значенням	157
Урок 56.	Закріплення та узагальнення знань про слова, які означають назви предметів. Змінювання іменників за числами (<i>один — багато</i>). Групування іменників за видовим значенням. Утворення множини іменників. Вимова і написання слова <i>на добраніч</i> . Підсумкова перевірка. Списування	160
Урок 57.	Велика буква в іменах, по батькові та прізвищах людей	164
Урок 58.	Велика буква в іменах, по батькові та прізвищах людей	168
Урок 59.	Велика буква в кличках тварин	172
Урок 60.	Закріплення правила вживання великої букви в кличках тварин. Підсумкова перевірка. Диктант	175
Урок 61.	Аналіз перевірної роботи. Робота над помилками. Уживання великої букви в назвах міст, сіл, річок	178
Урок 62.	Велика буква в назвах вулиць, площ, майданів. Вимова і написання слова <i>вулиця</i>	181
Урок 63.	Закріплення правила вживання великої букви в назвах міст, сіл, річок, вулиць, площ, майданів. Вимова і написання слова <i>театр</i>	184
Урок 64.	Повторення і закріплення вивченого матеріалу	187
Література та Інтернет-ресурси	191

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
Звуки і букви		
1	Звуки слова. Українська абетка (<i>алфавіт</i>)	
2	Українська абетка (<i>алфавіт</i>). Назви літер за абеткою. Уміння користуватися абеткою в роботі з навчальним словником	
3	Склад. Перенос частин слів із рядка в рядок по складах. Правила переносу	
4	Правила переносу частин слів із буквосполученням <i>йо</i> у середині слова	
5	Правила переносу частин слів з літерами <i>й</i> та <i>ь</i> у середині слів	
6	Правила переносу слів зі збігом приголосних звуків	
7	Голосні звуки і букви, що їх позначають	
8	Урок розвитку зв'язного мовлення. Опис предмета за малюнком, планом, змістом загадки. Тема опису «Ромашка»	
9	Голосні звуки. Букви, що позначають голосні звуки	
10	Голосні звуки. Буква <i>ї</i> на позначення двох звуків [йі]	
11	Наголос. Вправлення у правильному вимовлянні слів, у яких припускаються помилок у наголосі. Вимова і написання слів <i>черговий, чернетка</i>	
12	Наголос. Відпрацювання правильної вимови слів, у яких припускаються помилок у наголосі. Вимова і написання слів <i>вересень, Батьківщина</i>	
13	Приголосні звуки. Спостереження за роботою мовленнєвих органів (<i>язик, губи, зуби</i>) під час вимови приголосних звуків	
14	Звуки [дж], [дз], [дз'] — вимова і позначення на письмі. Перенос слів із цими буквосполученнями. Орфоепічні вправлення	
15	Урок розвитку зв'язного мовлення. Опис істоти за сюжетним малюнком, планом, змістом загадки	
16	Удосконалення вимови звуків [дж], [дз], [дз']. Поділ слів на склади для переносу	
17	Буква <i>щ</i> , її звукове значення. Звуко-буквенний аналіз слів	
18	Удосконалення вимови слів зі звуками [шч]. Записування слів з буквою <i>щ</i> під диктування	
19	Закріплення вимови звуків [дж], [дз], [дз'], [шч]. Звуко-буквенні зіставлення <i>дж, дз, щ</i>	
20	Звук [ґ], буква <i>ґ</i> . Зіставлення вимовляння звуків [ґ] — [г]	
21	Закріплення вміння звуковимови і написання слів із буквами <i>є</i> і <i>ґ</i> . Поділ слів на склади для переносу	
22	Закріплення вміння звуковимови твердих і м'яких приголосних, поділу слів на склади для переносу	
23	Урок розвитку зв'язного мовлення. Розповідь за сюжетним малюнком, планом і змістом вірша	
24	Уявлення про дзвінку та глухі парні приголосні звуки	
25	Практичне засвоєння та вдосконалення нормативної вимови дзвінких приголосних у кінці слова і складу. Правило вимовляння дзвінких звуків в українській мові	

№ з/п	Тема уроку	Дата
26	Порівняння вимови звука [ф] із вимовою буквосполучення <i>хв</i> на початку слова	
27	Закріплення вміння звуковимови твердих, м'яких, глухих і дзвінких приголосних, поділу слів на склади	
28	Тверді та м'які приголосні звуки. Позначення м'якості приголосних буквами <i>і, я, ю, є</i>	
29	Закріплення вміння правильно позначати на письмі м'якість приголосних звуків, звуко-буквених зіставлень	
30	Закріплення вміння правильно позначати на письмі м'якість приголосних звуків буквами <i>я, ю, є, і</i> . Звуко-буквені зіставлення у словах з буквами <i>я, ю, є, і</i>	
31	Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання казки за серією сюжетних малюнків, планом і змістом авторської казки	
32	Закріплення вміння правильно позначати на письмі м'якість приголосних звуків буквами <i>я, ю, є, і</i> . Звуко-буквені зіставлення у словах з буквами <i>я, ю, є, і</i>	
33	Закріплення вміння правильно позначати на письмі м'якість приголосних звуків буквами <i>я, ю, є, і</i> . Звуко-буквені зіставлення у словах з буквами <i>я, ю, є, і</i> . Підсумкова перевірка. Диктант	
34	Аналіз перевіркової роботи. Робота над помилками. Позначення м'якості приголосних звуків знаком м'якшення. Правило переносу слів із <i>ьо</i>	
35	Позначення м'якості приголосних звуків знаком м'якшення. Правило переносу слів із <i>ьо</i> . Утворення нових слів з поданих за питаннями. Вимова і написання слова <i>будь ласка</i>	
36	Позначення м'якості приголосних звуків знаком м'якшення. Правило переносу слів із <i>ьо</i> . Поділ слів з <i>ьо</i> на склади для переносу	
37	Позначення м'якості приголосних звуків знаком м'якшення. Правило переносу слів із <i>ьо</i> . Поділ слів із <i>ьо</i> на склади для переносу	
38	Подовжені м'які приголосні звуки, позначення їх на письмі. Вимова і написання слова <i>до побачення</i>	
39	Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання порад на тему «Бережіть книжки» за опорними словами та малюнками	
40	Подовжені м'які приголосні звуки. Поділ слів із подовженими м'якими приголосними звуками на склади для переносу	
41	Подовжені м'які приголосні звуки. Поділ слів із подовженими м'якими приголосними звуками на склади для переносу. Вимова і написання слова <i>співчуття</i>	
42	Подовжені м'які приголосні звуки. Поділ слів на склади для переносу. Звуко-буквеній аналіз слів із подовженими м'якими приголосними	
43	Апостроф. Вимова і написання слів, у яких ставиться апостроф	
44	Апостроф. Удосконалення вимови і написання слів з апострофом перед <i>я, ю, є, ї</i> . Поділ слів з апострофом на склади для переносу. Вимова і написання слова <i>духмяний</i>	
45	Апостроф. Удосконалення вимови і написання слів з апострофом перед <i>я, ю, є, ї</i> . Поділ слів з апострофом на склади для переносу. Опрацювання вимови слів, які пишуться без апострофа. Вимова і написання слова <i>рюкзак</i>	
46	Апостроф. Удосконалення вимови і написання слів з апострофом перед <i>я, ю, є, ї</i> . Поділ слів з апострофом на склади для переносу. Опрацювання вимови слів, які пишуться без апострофа. Вимова і написання слова <i>метро</i> . Перевірка мовних знань і вмінь з теми «Звуки і букви. Склад. Наголос»	

№ з/п	Тема уроку	Дата
Слово		
47	Урок розвитку зв'язного мовлення. Розповідь за серією сюжетних малюнків, планом і опорними словами	
48	Слово. Лексичне значення слова. Вимова і написання слів <i>помилка, предмет</i>	
49	Тематичні групи слів. Розподіл слів на тематичні групи за такими ознаками, як колір, матеріал, форма, почуття та ін. Складання рядів слів за певною змістовою ознакою (<i>видовою або родовою</i>). Слова, протилежні за значенням	
50	Тематичні групи слів. Добір слів для доповнення речення. Слова, близькі за значенням	
51	Слова, які відповідають на питання <i>хто? що? (іменники)</i> . Формування початкових уявлень про частини мови. Вимова і написання слів <i>килим, ведмідь</i>	
52	Іменник. Слова з предметним та абстрактним значенням. Змінювання слів, які відповідають на питання <i>хто? що?</i> , за числами (<i>один — багато</i>)	
53	Змінювання слів, які відповідають на питання <i>хто? що?</i> , за числами (<i>один — багато</i>)	
54	Змінювання іменників за числами (<i>один — багато</i>). Групування іменників за видовим значенням	
55	Урок розвитку зв'язного мовлення. Розповідь за серією сюжетних малюнків і опорними словами	
56	Закріплення та узагальнення знань про слова, які означають назви предметів. Змінювання іменників за числами (<i>один — багато</i>). Групування іменників за видовим значенням. Утворення множини іменників. Вимова і написання слова <i>на добраніч</i> . Підсумкова перевірка. Списування	
57	Велика буква в іменах, по батькові та прізвищах людей	
58	Велика буква в іменах, по батькові та прізвищах людей	
59	Велика буква в кличках тварин	
60	Закріплення правила вживання великої букви в кличках тварин. Підсумкова перевірка. Диктант	
61	Аналіз перевірної роботи. Робота над помилками. Уживання великої букви в назвах міст, сіл, річок	
62	Велика буква в назвах вулиць, площ, майданів. Вимова і написання слова <i>вулиця</i>	
63	Закріплення правила вживання великої букви в назвах міст, сіл, річок, вулиць, площ, майданів. Вимова і написання слова <i>театр</i>	
64	Повторення і закріплення вивченого матеріалу	

Примітка. Кількість годин на вивчення кожної теми вчитель визначає самостійно, орієнтуючись на рівень підготовленості класу (*подане планування є орієнтовним*).

Матеріали для уроків розвитку зв'язного мовлення та уроків корекції, контролю й оцінювання знань — в окремих посібниках Видавничої групи «Основа».

Дата _____

Клас _____

ЗВУКИ І БУКВИ

УРОК 1. ЗВУКИ СЛОВА. УКРАЇНСЬКА АБЕТКА (алфавіт)

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглиблювати знання учнів про звуки слова; учити аналізувати звуко-буквений склад слів; формувати вміння вилучати, додавати, замінити звуки таким чином, щоб утворилися нові слова; збагачувати словниковий запас; учити практично користуватися алфавітом; розвивати спостережливість, пам'ять; розвивати комунікативні здібності; виховувати повагу до рідної мови;
- **формування ключових компетентностей:**
 - уміння вчитися: розвивати здатність самоорганізовуватися до навчальної діяльності, виконувати розумові операції та практичні дії;
 - комунікативної: розвивати усне мовлення, фонематичний слух, правильну артикуляцію звуків;
 - загальнокультурної: удосконалювати вміння дотримувати норм мовленнєвої культури.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: алфавіт; картки зі словниковими словами; картки для самостійної роботи; картки із надрукованими словами.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація опорних знань

Емоційне налаштування

Буква до букви — слово вродилось,
Заусміхалось, заколосилось,
Серце зраділо слову, як брату,
Слово — це щастя, слово — це свято.

— Отже, запрошую вас, діти, на свято української мови, на свято української абетки, тому що завдяки їй існує наша мова. А вивчення будь-якої мови починається саме із вивчення алфавіту чи абетки. (*Пригадайте, із чого починали вивчати англійську мову?*)

— Як ви знаєте, кожне свято починається з підготовки. Перевіримо, як ви готові до вивчення абетки.

2. «Мозковий штурм»

- Навіщо існують звуки в природі? (*Передають шум вітру, моря, дощу, голосу тварин тощо.*)
- Навіщо існують звуки у мовленні? (*Щоб вимовляти слова.*)
- Всі звуки поділяються на ... (*голосні та приголосні*).

В кожному слові чуєм звуки.
Звуки ті всі різні —
Голосні та приголосні. (*Ці рядки може продекламувати дитина.*)

- Як називаються звуки, що вимовляються лише голосом? (*Голосні*) Скільки їх? Назвіть.
- Як називаються звуки, що вимовляються завдяки голосу і шуму? (*Приголосні*)

Приголосні звуки вміють:
шелестіти, шепотіти і свистіти,
навіть фиркати й шипіти.

- Які є приголосні звуки? (*Тверді та м'які*)

Звуки, як люди, — м'які і тверді,
Звуки, як друзі, в моєму житті.
З ними шукаю і з ними знайду
Слово нове і надію нову.

Запам'ятайте!

Звуки ми вимовляємо і чуємо. З них утворюються слова.

— Отже, як ви зрозуміли, у нас на уроці гостюватимуть звуки, що прийшли зі своїми найкращими друзями, без яких нікуди самі не ходять.

— Чи здогадалися ви, про яких друзів ідеться? (*Про букви*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні на уроці ми продовжимо вивчати звуки і букви української мови, учитися їх розрізняти, а ще дізнаємося, навіщо потрібно знати алфавіт.

Звуки і букви навчись розрізняти —
Глибоко будеш мову ти знати.

— А як же їх розрізнити?

2. Ознайомлення з новим матеріалом

1) Робота над віршем-добавлянкою.

— Доповніть віршик.

Коли ми ротик розкриваєм,
Тоді ми звуки... (*вимовляєм*).
Коли олівчик беремо,
Тоді ми букви... (*пишемо*).

— Де мешкають букви? (*У будинку, що ми називаємо одним словом «абетка», або «алфавіт», чи «азбука»*).

— Яка буква посідає перше, найпочесніше місце? (*Буква А*)

2) Робота за підручником (с. 5, впр. 1).

— Прочитайте вірш. Назвіть слова, що починаються буквою *а*. Запишіть їх.

3) Хвилинка каліграфії.

А а бе ка тк абетка, азбука, алфавіт

Словник

— *Абетка, азбука, алфавіт* — це близькі за значенням слова (*синоніми*).

— Прочитайте речення, замість крапок вставте слово. Скористайтесь правилом-підказкою. Спишіть речення.

— Скільки букв містить українська абетка?

4) Робота за підручником (с. 5, впр. 1).

— Прочитайте слова, підкреслені в тексті вірша. Чим вони подібні? (*Це назви фруктів, починаються з букви «а», відповідають на питання «що?»*.)

— Складіть і запишіть речення, що відповідає поданій схемі.

Фізкультхвилинка

Діти об'єднуються в команди (*по рядах*). Отримують картки з написаними на них буквами. За командою вчителя учні мають розташувати картки за абеткою.

5) Робота за підручником (с. 5, впр. 1). «Мовне дослідження».

— На святах бувають сюрпризи. Ось візьмемо слово *апельсин*. Вимовте послідовно звуки та букви, що їх позначають.

— Скільки слів-сюрпризів заховалось у цьому слові? З букв слова *апельсин* спробуйте утворити нові слова (*напис, син, села, лис, липа, спина, синь, лан, лань*). Запишіть деякі з них.

— З одним із них усно складіть речення.

б) Виконання вправи 2 (с. 5).

— Продовжте речення усно (*фронтально*).

— Попрацюйте в парах! Промовте одне одному по черзі речення.

— Запишіть одне із речень, що найбільше запам'яталося (*на вибір*). Це будуть наші подарунки для гостей.

— Яке свято без веселощів і пустощів?

7) Гра «Пастка».

Учитель читає вірш, а діти знаходять і виправляють помилки (*на слух*).

В кип'яток потрапив (б)ак (*рак*),
Став червоний, наче мак.
Наш Данилко — лісоруб,
Він спиляв старезний (ч)уб (*дуб*).
Просо висіяв Микита,
Та чомусь вродило (с)ито (*жито*).
Я вночі зібравсь на гірку
І побачив в небі (д)ірку (*зірку*).
Ріє нам з тобою (д)ріт (*кріт*)
Під землею перехід.
Я іменини відзначаю:
З'їв весь (п)орт (*торт*) і випив чаю.

— Що ви помітили? (*Усього лише один звук може цілком змінити значення слова. Дуже важливо чітко промовляти кожний звук, щоб мовлення було зрозумілим і безпомилковим.*)

8) Робота за підручником (с. 6, впр. 3).

— Не буває свята без гостинців.

— Назвіть рослини-смаколики, зображені на малюнку підручника. (*Учитель прикріплює картки із надрукованими словами.*)

— Як назвати їх одним словом? (*Плоди*)

— Запишіть слова — назви плодів за абеткою.

— У якому зі слів буква *я* позначає два звуки?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія. Вправа «Поділись враженнями»

— Отже, на якому святі ми сьогодні побували? (*На святі звуків і букв української абетки*)

— Що найбільше сподобалося?

— Яке завдання виявилось найскладнішим?

— Із чого складаються слова, що ми вимовляємо?

— Чого у мові більше: звуків чи букв?

— Яка різниця між буквами та словами?

— Дякую за співпрацю!

2. Домашнє завдання (на вибір)

1. С. 6, вправа 3, останнє завдання.

2. До поданих слів скласти звукові схеми. З одним із них скласти і записати речення.

Калина, вишня, груша, малина, полуниця.

УРОК 2. УКРАЇНСЬКА АБЕТКА (алфавіт). НАЗВИ ЛІТЕР ЗА АБЕТКОЮ. УМІННЯ КОРИСТУВАТИСЯ АБЕТКОЮ В РОБОТІ З НАВЧАЛЬНИМ СЛОВНИКОМ

Дата _____

Клас _____

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів уміння розташовувати слова за абеткою; учити правильно вимовляти назви літер за абеткою, здійснювати аналітико-синтетичні вправи; збагачувати словниковий запас учнів; учити користуватися словниками; розвивати спостережливість і увагу; виховувати інтерес до навчання;
- **формування ключових компетентностей:**
уміння вчитися: учити визначати мету діяльності, планувати дії; розвивати мислення;
інформаційної: учити працювати з підручником, словником;
здоров'язбережувальної: формувати навички правильного сидіння під час письма; вчити вміло робити паузи, зберігати зір.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: алфавіт; предметні малюнки із зображенням мушлі, мисливського рогу, лука, каменю; малюнки музичних інструментів; картки великих та малих букв абетки; аудіозапис звучання симфонічного оркестру.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

1. «Граматичні загадки»

— Поміркуймо!

- З *К* дерева захищає
І на них вона завжди.
З *Н* звірятко заховає,
Коли треба, від біди. (*Кора — нора*)
- Полохлива і струнка
З роду оленів вона.
Коли ж змінити *К* на *З*,
Птах у лісі закує. (*Козуля — зозуля*)

— Назвіть усі звуки у словах-відгадках. Якими звуками вони відрізняються?

— У чому ви переконалися? (*Один звук може змінити значення всього слова.*)

2. Гра «Чарівник» (усно)

— Змініть одну букву в слові, щоб утворилося нове. Промовте чітко кожне слово.

рак —	літо —	зуб —
місто —	рука —	річка —
лінь —	білка —	торт —
сон —	мишка —	кізка —

— Яку важливу роботу виконують звуки і букви у мовленні? (*Одна буква чи звук змінюють значення слів.*)

3. Вправа «Результат»

— Швидко дайте відповідь на запитання.

- Чим позначаються звуки мовлення на письмі?
- Чим букви відрізняються від звуків?
- Чого в українській мові більше: звуків чи букв?
- Які слова пишемо з великої літери?

4. Робота над загадкою

— Відгадайте загадку. Побудуйте звукову модель слова-відгадки.

- Коли хочеш ти читати,
То мене повинен знати!
А коли мене не знаєш,
То нічого не вгадаєш. (*Алфавіт*)

— Які слова, близькі за значенням до слова *алфавіт*, ви знаєте? (*Абетка, азбука*)

— Що означають ці слова? (*Сталий, незмінний порядок розташування всіх літер певної мови*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Прийом «Очікування»

— Прочитайте на дошці тему уроку.

— Чого ви очікуєте від уроку?

— Якими у вас мають бути знання?

2. Повідомлення теми й мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

— Нам потрібно вивчити українську абетку, розташування букв у ній, назви букв.

— Як ви вважаєте, чи важливі ці знання, де їх можна використати? (*Класний журнал, відомість на харчування, список дітей класу, школи, словники, формуляри бібліотеки тощо*)

— Розгляньте орфографічний словник. Як розташовані слова? (*За абеткою*)

— Чому в словниках слова розташовані за абеткою?

3. Відкриття нових знань

1) Стисле пояснення учителем походження слів.

— Слово *алфавіт* походить від назв перших двох букв грецького алфавіту — *альфа і бета*, або *віта*.

— Слово *азбука* утворилося від старослов'янських назв букв *аз і буки*, а слово *абетка* — від сучасних назв цих букв (*а і бе*).

— Придумайте речення, використовуючи одну із назв алфавіту. Запишіть його.

Приклад:

Ми вивчаємо алфавіт.

2) Хвилинка поезії.

Час, дитино, братись до науки!
Абетку ти візьмеш у маленькі руки.
Роздивися знаки загадкові:
Тридцяти три їх в українській мові.
Служать вірно людям сотні літ
Азбука, абетка, алфавіт.

— Разом правильно назвіть усі букви алфавіту. (*Заучування напам'ять назв букв по групах.*)

3) Хвилинка каліграфії.

Робота з алфавітом. Вправа «Алгоритм»

— Знайдемо і напишемо букву, що стоїть після букви *о*; наступна буква *о*; наступна після букви *п*; останню букву; шосту букву; знову букву *о*; букву, з якої починається слово *калина*.

Кожна літера — це знак,
Кожна — загадкова.
Вони з'єднуються так,
Що виходить слово.

— Яке слово отримали? (*Порядок*)
— Чому ми написали саме це слово? (*Букви люблять це слово і ніколи його не порушують.*)

4) **Поміркуймо!**

— Розгляньте малюнки. Прочитайте їхні назви на картках (*учитель прикріплює до дошки*): *яблуко, груша, слива, вишня, персик.*

— Знайдіть звукові моделі до поданих слів. Промовте слово, у якому є буква, що позначає два звуки. (*Яблука*)

— Запишіть подані слова за абеткою (*після усного розбору*).

Фізкультхвилинка. Гра «Велика — мала»

У вчителя підготовлені великі та малі букви алфавіту. Педагог демонструє їх у хаотичному порядку. Коли діти впізнали велику букву, вони стають на носочки, а коли маленьку — присідають.

— У якої букви немає парної великої? Чому?

5) **Робота за підручником (с. 6, впр. 2). Робота в парах.**

Гра «Я — тобі, ти — мені»

— Прочитайте слова. Чим вони особливі? (*Один учень читає слово зліва направо, а інший — навпаки.*)

6) **Робота за підручником (с. 6, впр. 3).**

Перед початком роботи над вправою доречно прослухати аудіозапис звучання симфонічного оркестру для розуміння тексту (*наприклад, «Турецький марш» В. А. Моцарта*).

— Прочитайте текст.

— Про що в ньому розповідається?

— Поясніть значення слова *прибульці*.

— Назвіть найближчих «родичів» лука. (*Сопілка, гітара, скрипка*)

— Від якого слова утворилось слово *очеретяна*? (*Очерет — стисле пояснення.*)

— Які інструменти є нащадками очеретяної сопілки? (*Флейта, кларнет, фагот*)

— Назвіть ударні інструменти. (*Барабани, гонги, литаври, тарілки*)

Аналіз тексту супроводжується демонструванням ілюстрацій музичних інструментів.

7) **Завдання для групової роботи.**

— Запишіть назви музичних інструментів за абеткою.

1-ша група. Струнні: гітара, скрипка, віолончель, арфа, балалайка, мандоліна.

2-га група. Духові: сопілка, флейта, кларнет, фагот, гобой.

3-тя група. Ударні: барабани, литаври, гонги, тарілки, дзвіночки.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. **Рефлексія**

— Назвіть близьке за значенням слово до слова *буква*. (*Літера*)

— Закінчіть вислови.

- Певний порядок розташування всіх букв мови — це... (*алфавіт...*).
- Його можна використати для складання... (*списків, словників тощо*).

2. **Домашнє завдання (диференційоване)**

I рівень — (с. 7, останнє завдання до вправи 3); скласти речення з виділеним словом. Побудувати звукову схему цього слова.

II рівень — із орфографічного словника виписати по одному слову на перші 10 букв алфавіту.

Дата _____

Клас _____

УРОК 3. СКЛАД. ПЕРЕНОС ЧАСТИН СЛІВ ІЗ РЯДКА В РЯДОК ПО СКЛАДАХ. ПРАВИЛА ПЕРЕНОСУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:**

формувати в учнів уміння ділити слова на склади, визначати їхню кількість; поглиблювати знання учнів про перенос слів з рядка в рядок; упорядковувати граматичний лад мовлення; збагачувати лексичний запас; виховувати культуру письма;

- **формування ключових компетентностей:**

уміння вчитися: розвивати навички самоорганізації до навчальної діяльності; удосконалювати вміння працювати за алгоритмом, бути наполегливими; загальнокультурної: удосконалювати вміння дотримувати норм мовленнєвої культури.

Тип уроку: урок формування знань, умінь і навичок.

Обладнання: схема-опора; картки з предметними малюнками; таблиця із правилами переносу або комп'ютерна презентація.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Емоційне налаштування

Починаємо урок,
Бо почули ми дзвінок.
Він за парти кличе нас:
До роботи, другий клас!

2. Актуалізація опорних знань

Алфавіт, абетку знаєм,
Її дружно повторяєм.

Словникова робота «Пошуковець»

— Вставте у слова пропущені букви, перевірте їх написання за орфографічним словником.

Запишіть слова за абеткою.

Г..рой, дят..л, м..даль, кал..ндар, н..діля, л..мон, ч..рвоний, за..ць.

3. Повторення вивченого

1) Гра «Салат» (усно).

— Щоб приготувати смачний салат, виберіть рядок, у якому слова розміщено за абеткою.

- Кріп, помідор, морква, огірок, цибуля;
- кріп, цибуля, помідор, морква, огірок;
- кріп, морква, огірок, помідор, цибуля;
- кріп, огірок, помідор, морква, цибуля.

— Чи допомогло вам знання абетки виконати завдання? (*Діти роблять висновок.*)

2) Хвилинка-цікавинка.

— Хто, на вашу думку, із відомих вам звіряток із задоволенням поласував би цими овочами? (*Зайчик*)

— Він завітав до нас на урок і хотів запропонувати вам завдання. А ви повинні його переконати, що стали розумними, сміливими, кмітливими і швидкими, і що з усім впорається.

3) Хвилинка каліграфії.

Зз за зу зи чи й чик єць зо

— Виберіть ті частинки, що допомогли б скласти слова.

Написання слів *заєць, зайчик*.

— Як називаються ці частинки? (*Склади*)

— Що можна скласти зі складів? (*Слова*)

4. Вправа «Сенкан»

— Складіть сенкан до слова *зайчик*.

— Доберіть ознаки: *який?*. (*Сірий, обережний, полохливий, швидкий*)

— Доберіть слова, що означають дії. (*Стрибає, бігає, тікає, маскується*)

— Складіть речення. (*Зайчик — дуже миле звірятко.*)

— Скажіть одним словом. (*Пухнастик*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

— Прочитайте тему уроку з дошки.

— Якими є завдання сьогорнішнього уроку?

— Чи важливі ці знання?

— Сьогорні спробуємо ці завдання виконати і самостійно скласти правила, як переносити слова із рядка в рядок.

2. Дослідження (ознайомлення з новим матеріалом)

1) Дослідження кількості складів у слові.

— Як дізнатися, скільки у слові складів? (*Потрібно знати, скільки у слові голосних звуків.*)

— Скільки голосних звуків у слові *зайчик*? Назвіть їх. Промовте, поділіть на склади у інший спосіб. Сформулюйте правило.

Правило 1. Скільки у слові голосних — стільки і складів. (*Запис на комп'ютерній презентації.*)

2) Дослідження: якими є слова за кількістю складів.

Практична робота

— Виписіть слова у три стовпчики: у перший — односкладові; у другий — двоскладові; у третій — трискладові (*користуючись правилом*).

Рис, молоко, літак, оса, ніч, книжка, молоток, хліб, зошити, фарби, медаль, учитель. Пояснення значення слова *медаль* — нагорода.

— Сформулюйте правило.

Правило 2. Слова бувають односкладовими, двоскладовими, трискладовими, багатоскладовими.

3) Дослідження: як переносяться слова з рядка в рядок.

а) Робота за підручником. Виконання вправи 1 (с. 7).

— Прочитайте вірш (*читає учитель або підготовлений учень*).

— Про кого йдеться?

— Що вирішили намалювати зайчата?

— Прочитайте слова, які називають овочі, що лежали на столі. (*Учитель прикріплює демонстраційні картки із надрукованими на них словами: морква, ріпа, капуста, картопля, буряки, салат, огірки.*)

б) Робота за алгоритмом.

— Промовте слово *буряки*.

— Вимовте голосні звуки, визначте їхню кількість у слові.

— Поділіть слово на склади, визначте їхню кількість.

— Порівняйте кількість голосних звуків і складів у слові. Зробіть висновок.

— Як ви перенесли б це слово із рядка в рядок? (*Буря-ки або бу-ряки*)

Фізкультхвилинка

— Почуєте слово з одного складу — присядьте, з двох — підстрибніть.

Ћущ, слово, сорт, звірі, півень, дощ, морква, кріт, їжак, хижак. Сформулюйте правило.

Правило 3. Слова переносять із рядка в рядок складами.

Зазначені вище слова діти ділять на склади й на склади для переносу.

в) Створення проблемної ситуації.

— Як перенести слово *огірки*?

— Чому слово *огірки* для переносу поділили інакше? Сформулюйте правило.

Правило 4. Склад з однієї букви не залишають в рядку і не переносять.

г) Робота в парах.

— Поміркуйте, які з поданих слів можна переносити. Запишіть їх, поділяючи рисками для переносу.

Калина, ялина, гаї, край, малюю, звук, вуж, джміль, газета, потяг, лілеї.

— Чому решта слів для переносу не діляться? Сформулюйте правило.

Правило 5. Односкладові слова не переносять.

— Отже, які правила ми вивчили?

3. Хвилинка-цікавинка

— Чи можна склади змінювати місцями?

— Що з того вийде?

Ро-со-ка, ба-со-ка, ше-ко-ня, ко-ва-ро, це-цу-ня, ся-ро-по, ча-кур, ця-вів.

— Утворіть нове слово із перших складів слів *диван, тисяча, народ (дитина)*.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

— Розкажіть про урок за схемою-опорою.

- Я знав...
- Я дізнався про такі правила переносу слів...
- Я був здивований...
- Мені сподобалося (*не сподобалося*)...

— Гадаю, що зайчикові також сподобалося, як ви працювали, якими ви стали розумними та самостійними.

2. Домашнє завдання (на вибір)

1. Списати слова, поділивши їх на склади для переносу. Підкреслити ті, що не можна перенести із рядка в рядок.

Море, мед, їжак, степ, садівник, дим, орел, сквер, квіти, зерно, звук, чай.

З'ясувати значення слова *сквер*.

2. Вправа «Розсипанка».

Розставити слова по місцях та записати отримані речення.

1. Дівчатка, через, йшли, ліс.

2. Там, густо, ялиночки, молоді, зеленіли.

3. лісі, було, і, тихо, В, нарядно.

Підкреслити слова, що не можна перенести.

УРОК 4. ПРАВИЛА ПЕРЕНОСУ ЧАСТИН СЛІВ ІЗ БУКВОСПОЛУЧЕННЯМ *й*о У СЕРЕДИНІ СЛОВА

Дата _____

Клас _____

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріплювати вміння учнів переносити слова із рядка в рядок; формувати вміння переносити частини слів із буквосполученням *й*о у середині слова; збагачувати словниковий запас; розвивати орфографічну пильність, увагу; виховувати культуру усного і писемного мовлення;
- **формування ключових компетентностей:**
 - уміння вчитися: розвивати вміння визначати мету діяльності, застосовувати правила під час виконання практичної роботи, співпрацювати в парі;
 - комунікативної: розвивати усне мовлення;
 - інформаційної: удосконалювати навички самостійної роботи з підручником.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: предметні малюнки (*йорж, майори*); комп'ютерна презентація правил переносу слів із рядка в рядок.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Емоційне налаштування

Ми про мову добре дбаєм,
Її любимо і не забуваєм.
Чимало слів хороших і приємних,
Будем говорити правильно і чемно.

2. Повторення вивченого

1) Гра «Головоломка».

— Переставте букви так, щоб утворилося нове слово.

Осел, лісок, курча, кіт, марка, качай, наголос, тіло.

2) Гра-вправа «Грамматична задача».

— Перший склад слова *помідор*, перший і другий склад слова *неділя* і другий склад слова *кілок*. (*Понеділок*)

Аналіз виконаної вправи.

3. Актуалізація опорних знань

Вправа-гра «Вірю — не вірю»

- Чи вірите ви, що у слові стільки складів, скільки букв? (*Не вірю. Чому?*)
- Чи вірите ви, що слова бувають односкладовими, двоскладовими, трискладовими, багатоскладовими? (*Вірю*)
- Чи вірите ви, що слова не можна переносити з рядка в рядок? (*Не вірю*)
- Чи вірите ви, що односкладові слова можна переносити? (*Не вірю*)
- Чи вірите ви, що склад з однієї букви не залишають у рядку і не переносять? (*Вірю*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності

1) Слухання тексту.

Бровко біг за господинею й завзято гавкав. Раптом він зупинився. На нього дивилися якісь незнайомці. У них були довжелезні лапи, довгі шиї та дзьоби,

а на крилах чорні плями. Може, з ними познайомитися? Бровко наважився наблизитися. Але вони піднялися, покружляли й полетіли.

2) Короткий аналіз прочитаного.

- Хто такий Бровко?
- Чи відгадали, про кого йдеться у тексті? (*Про лелек*)
- Як їх назвав автор у цьому тексті? (*Незнайомцями*)

3) Хвилинка каліграфії.

Й й йо не зн мці незнайомці знайомі познайомитися

- Як називається перша буква у рядку?
- Яке відоме стійке словосполучення воно утворює?
- Записані слова нам доведеться поділити на склади для переносу.
- Як це правильно зробити — навчить нас цей урок.

2. Повідомлення теми і мети уроку

- Прочитайте тему уроку і чітко сформулюйте його завдання.
- Отже, як ви здогадалися, на попередньому уроці ми вивчили не всі правила переносу слів із рядка в рядок. Існує ще одне правило.

3. Відкриття нових знань

1) Прийом «Пастка».

- Прочитайте слова.
- Подумайте, чи правильно поділені слова на склади для переносу.

Незнай-омці, знай-омий, познай-омитися, гай-ок, Й-осип.

- Як поділити правильно? Сформулюйте правило.

Правило. Буквосполучення *йо* при переносі не розриваємо і пишемо на початку слова чи складу.

Запис у зошит слів: *незна-йомці, зна-йомий, Йо-сип, га-йок.*

2) Робота за підручником (с. 8, впр. 2).

Робота в парах

- Прочитайте склади, «зберіть їх» і запишіть слова.

За потреби вчитель пояснює значення слів *бойовий, завойовник, крайовий.*

- Що спільного у цих словах? (*Буквосполучення «йо»*)
- Щоб правильно поділити слова на склади, прочитайте правило (с. 8).
- Поділіть слова на склади для переносу, визначте кількість складів у словах (*з коментуванням*).
- Складіть і запишіть речення з одним із цих слів.

Фізкультхвилинка-гра «Телеграфісти»

Учитель називає слова, що потрібно поділити на склади. Учні промовляють кожне слово по складах, потім виконують відповідну кількість рухів: підстрибнути, плеснути в долоні, присісти, вклонитися.

4. Закріплення вивченого матеріалу

1) Робота в парах (усно).

- Порадьтеся з товаришем, як правильно поділити слова для переносу. Йорж, серйозний, йогурт, Йосип, майори, майорить, майонез.

2) Робота за підручником (с. 8, впр. 3).

- а) Читання тексту вчителем.
- б) Словникова робота.

Вуйко — дядько;

заячий щавель (квасениця звичайна) — лікарська рослина;

ганок — прибудова при вході до будинку;
ліщина — кущ, на якому ростуть лісові горішки.

в) Бесіда за прочитаним твором.

- Про кого йдеться у почутому тексті?
 - Де відбуваються події?
 - Що любив вуйко Йой?
 - Знайдіть і прочитайте, яким був стіл, за яким сидів вуйко.
 - Який сніданок він собі приготував?
- г) Практична робота.
- Спишіть третій абзац тексту, розкриваючи дужки.
 - Підкреслені слова поділіть на склади для переносу.
 - Складіть власне речення з виділеним словом (*додаткове завдання*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Аукціон знань»

— Назвіть усі правила переносу слів із рядка в рядок. Виграє той, хто сформулює останнє правило.

2. Домашнє завдання (за варіантами)

— Поділіть слова для переносу.

Варіант 1. Листочок, щавель, гайок, знайомий, їжак, малює, подарував, яблуко, радіє.

Варіант 2. Знайомий, заєць, вовк, пень, шурхотить, кружляє, питають, ожина, ялина.